

6tűstő: tikkós zsuzsa
6tűstés ideje: 1964.

TART.: KAPOSTÓI LAKODALMAS, MIEDELMEK

9 lap

FÖLDRAJZI MUTATÓ: KAPOSTÓ

SZAKMUTATÓ: XIX, A₁

PAPÍRIPARI VÁLLALAT

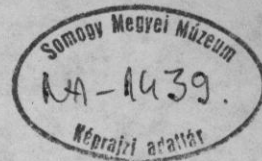
KISKUNHALASI GYÁRA

LELTÁROMÁS

ATUEVETUE AZ EGYS. LTK. 941-es TÉTELE ALÓL

Telefon: Postafiók 70.

941

KAPOSFŐI /SZOMAJOMI/ LAKODALMAS. (D, B.)

Gyűjtő: Miklós Zsuzsa.

Gyűjtés ideje: 1964. június.

Adatközlők: özv. Vajda Jánosné 68 éves htb.

Paizs József 45 éves ref. lelkész

Gergely Lászlóné 54 éves htb.

Vörös József 64 éves földmives.

A fiatalok megismerkedésére a bucsu és a vásár adott alkalmat. Ha a legénynek megtetszett egy leány, édesanyjával ment el hozzá leánynézőbe. Lánykérésnél természetesen jelen voltak a lány szülei is. Vajda Jánosné mesélte, hogy mikor ő hozzá jött el későbbi férje, nem akart nyilatkozni, hogy tetszik-e neki a legény. Ekkor keresztanyja kihívta őt a házból, megfordította a kötőjét, úgy, hogy a viszája volt felül s visszaküldte. Ezután már bátran igent mondott, mikor kérdezték, hogy elmenne-e a legény feleségül. /Az elbeszélő hisz abban, hogy keresztanyja értett a babonasághoz./ Ezután a leány keszkenőt adott a fiunak. Ez a bizonyítéka annak, hogy a leány el fog menni hozzá. A legény otthon is büszkén mutogatta a kendőt.

Lánykérés után egy héttel, a fiatalok beiratkoztak a jegyzőnél. Ez volt az egyesség. Ezután a leány szülei ebéddel, illetve vacsorával vendégelték meg a legényt és szüleit.

Az esküvő nem meghatározott idő múlva következett az egyesség után. Mindenki akkor tartotta, amikor akarta. Kevés kivétellel, ugyyszólván mindig farsangkor volt a lakodalom.

Lakodalomkor a vőlegény fekete ruhában, fehér nyakkendőben, a menyasszony pedig fehér ruhában, koszoruban, fátyollal volt.

A vőlegényes házhoz a vőlegény rokonai és a vőfélyek, a menyasszonyos házhoz a menyasszony rokonai és a koszorúslányok mentek. A vőlegény, vőfélyek és a rokonok együtt mentek a menyasszonyt kikérni. Az első vőfély lehet barát vagy rokon. Általában a jó verselőket kérik fel erre a tisztségre. Jó verselő vőfélyeket más faluba is elhívtak, például az adatközlő Vörös József is kb. 35 lakodalmon vett részt, mint vőfély. Násznagy szintén lehetett rokon, vagy barát. A két násznagy

együttal a tanuk szerepét is vállalta. A nyoszolyóasszony a násznagy felesége vagy menyje. Násznagy-asszonynak is nevezik. A koszorúslányok szerepe rokoni, barátnői viszonyon alapszik. A kikérőt, minden más köszöntővel együtt, az első vőfély mondja.

"Örömmel virradt fel reám e szép reggel,
Kedvvel üdvözöltem ártatlan szivemmel.
De most a keblemet szomorúság fogja el,
Mert a házaselet utjára lépek fel.
Hosszu az én utam, melyre most indulok,
Azért jó Istenem, tehozzád fordulok.
Kérlek, hogy el ne hagyj e nehéz sorsomban
Szent fiaddal együtt, állj mellettem nyomban.
Mert ma változik meg életemnek sorsa.
Vagy holtig tartó örömrre, vagy sirig tartó bura.
Azért jó Istenem, ne hagyj el, légy velem,
Bocsásd meg ellened elkövetett vétkem.
Hogy boldog legyen az én párom éltém,
Édes Jézus, kérlek, maradj holtig vélem."
"Hozzátok fordulok, kedves jó szüleim,
Es kik jelen vagytok, rokonim, testvérim.
KisérjeteK ti is az Isten Házába,
KérjéteK az Istent, értem imádkozva.
Hogy bő áldását adja szent házasságomra.
Induljunk el az Isten szent nevében,
E nehéz utamon, vezéreljen Isten Amen."

Ezután elmennek a templomba. A pap megesketi őket. Hazafelé az egész társaság a menyasszonyos házhoz megy. Az első vőfély - a most már feleséggé vált menyasszony nevében - elbucsuzik a szülőktől. /Ha az asszony megy a férfi szüleihez. Ha a férfi megy a felesége házához, akkor az bucsuzik./

"Kedves Édesapám, tehozzád szólok,
Mert tudom, hogy jó szived tőlem bucsuzást vár.
Mielőtt elhagynám ezt a kis hajlékot,
Szerető szivemmel, előbb bucsut mondok.
Áldja meg Isten, szerető jó szivedet,

Hogy megmutattad hozzám, apai szerelmedet.

Kedves Édesanyám, tehozzád fordulok,
Szerető szivemmel, tőled elbucsuzok.
Sir az ég is, mikor esőjét hullatja,
Sir az édesanya, leányát siratja.
De az eső után, a szép nap kiderül,
De az édesanyám szive, mély bánatba merül.
Bánatba merülhet minden anya szive,
Mikor ily gyermeket lát, kimenni előle.
Nem megyek el végkép, visszatérek néha,
Mint a vándormadár, a tavaszi szóra.
Megköszönöm szépen igaz jószágodat,
Édesanyai gondoskodásodat.

Kedves testvéreim, el ne felejtsetek.
Mint idáig, ezután is úgy szeressetek.
Ápoljátok az én jó szüleimet.
Kérlek, helyettem is szolgáljátok őket.

Körösztapáim, anyáim, Isten már veletek,
Kik a keresztségre engem elvittetek.
Áldjon meg az Isten ezekért titeket.

Most pedig szomszédim, rokonim, barátim,
és jóakaróim, köszönöm,
Hogy meghallgattátok bucsuzó versem."

Ezután az összes vendég elindul a vőlegényes házhoz. Amikor megérkeznek, az első vőfély beköszönt:

"Szerencsés jó estét násznagy uraméknak.
Végére jutottunk e hosszú utunknak.
Alázattal kérném a jelenvalókat,
Hogyha meghallgatnák az én szavaimat.
A mi kis seregünk, ami hátul vagyon,
A hosszú ut alatt, elfáradott nagyon.
Fogadják őket vidám hajlékukba,
Részeltessék őket, vig mulatságukban.

Itt van a menyasszony, köztünk megérkezett,
az örömapa és az örömanya fogjon vele kezét."

Bemennek. A trottyosok /trombitások, vagy rezesek/ kint zenélnek, ha jó az idő. /Ezek utközben is fujják, míg a vőlegényes házhoz érnek/. Zene közben a falubeli nézőknek, akik eljönnek a lakodalmat nézni, élelmeget adnak. A férfiak bort, az asszonyok, gyerekek kalácsot, kuglófot kapnak. Közben táncolnak. A meghívott legények a nézők közül is felkérlik a lányokat. Ezen a délutáni táncon a menyasszonynak és a vőlegénynek is részt kell venni. Közben elkészül a vacsora, megteritnek. Az első asztal egyik oldalán ül a vőlegény, menyasszony, koszoruslányok, vőfélyek. A másik oldalon a násznagyok ülnek. Amikor már mindenki bent ül, az új házastársak kivételével, akiknek helyét üresen hagyták, az első vőfély beülteti a menyasszonyt.

"Tisztos násznagy uramék!

Nagy fáradozásom nem esett hiába,
Szaladtam, nyargaltam, futottam, fáradtam,
Dült a veritékem, én úgy kifáradtam.
Nézzenek csak rám kérem, alig hármát léptem,
Itt van a céloim, amit el is értem.
Vezettem egypár személyt, ha rátekintenek
Egymás szemébe ők csak úgy intenek.
Beültetném őket, hogyha megengednék,
Ételből, italból elegendőnnék.
Ételből legalább tiz tányérral,
Italból pedig tiz vagy husz pohárral.
Igy, ha meg nem engednék, úgy visszavezetem,
Erre násznagy urak válaszát kérem."

A menyasszony beköszöntése után következik a vacsora. A menyasszony és a vőlegény alá párnát tesznek. Az első vőfély és a vőlegény nem veszi le a kalapját a menyasszonytáncig. Az asszonyoknak az első vőfély segít felszolgálni. Vállán kendő van. Minden ételből ő viszi be az első tállal. Leteszi az első asztalra, a menyasszony elé s az illető ételt be is köszönti. A menyasszony nem merithet. Helyette az első koszoruslány vesz a tálból. A menyasszony és a vőlegény egy tányérból eszik. A koszoruslányok, a vőlegény és a menyasszony addig nem táncolhat-

mig az első vőfély kikérője el nem hangzik. Vacsora közben előfordul, hogy ellopják a menyasszony cipőjét tréfából. Ezt az első koszoruslánynak és a vőfélynének kell kiváltani. Az ebből befolyó pénz a menyasszonyé. A cipőt természetesen a menyasszony kikéréséig ki kell váltani.

Miután a vacsorára vonatkozó néhány "szabályt" felsoroltam, nézzük meg, hogyan folyik le a vacsora, milyen ételeket esznek.

Mint már említettem, minden ételt, az első vőfély köszönt be. Leves beköszöntése:

"Erdehem vendégek, nem üresen jöttem.
Etellel vagyon tele mindkét kezem.
De ne tántorogjon előttem senki,
Mert a nyakát hamar leforrázom neki.
Hátam mögött is még 10-20 banya vagyon,
Azoknak is kezét süti igen, nagyon.
Itt a jó leves, melyet adott jó hus,
Azért senkinek szive ne legyen itt bus.
Nosza zenészek, szóljon hát egy vig dus,
Ezzel dicsértessék az Ur Jézus Krisztus."

Ezután következik a főthús tormával, paradicsom mártással. Marhahus beköszöntése:

"Marhahust is hoztam tormával,
Csak harminc tavasszal járt ki az anyjával.
Szegény gyenge állat, a szénát nem ehette,
Gyengesége miatt, csak a korpát nyelte.
Bátran lehet enni, a gyomornak nem nehéz,
Fogja meg minden egy darabot a kéz."

Baromfi hus beköszöntése:

"Pecsenyét is hoztam, mégpedig többfélét.
Elhoztam a kakast és vele a jércét.
Hogy jutottam hozzá, szépen elmesélem,
Hallgassanak csak rám, figyelemmel kérem.
Szaladt a kakas a jérce nyomában,
En meg fogtam magam, futottam utána.
Megcsiptem mindkettőt szerencsésen.

Leöltem és leforráztam szépen.
 Lábukat szépen össze is kötöttem
 Es őket a tepsibe belegyömösöltem.
 Szép piros barnára megsült itt a bőrük,
 Lett mártással való pecsenye belőle.
 Tessék, násznagy uram, izes a falatja,
 vőlegény, menyasszony bátran kóstolhatja."

Rétes beköszöntése:

"Elhoztam végre a jó bélesekot,
 Mazsolaszőlővel tele, édeseket.
 Tudom, hogy szeretik itten a szüzek,
 Annál inkább az öregek és vének."

Káposztaleves beköszöntő:

"Paradicsom kertből éppen most érkeztem,
 Mely gyönyörű kertnek gyümölcséből ettem.
 Mivel hogy én ottan sokat kertészkedtem,
 Szép fejeskáposztát bőven természettem.
 Magyarországnak jó részét bejártam,
 De ilyen káposztafélélet keveset találtam.
 De az bizonyos, hogy amerre csak jártam,
 Mindenki dicsérte, fülemmel hallottam.
 Node nem dicsérem, dicsérje meg magát,
 Mert belevágattam négy fél ószalonnát.
 Tizenkét disznónak elejét, hátulját,
 Es belevágattam a fülét és a farkát."

- Ezután következik a dusozás.-Az első vőfély csendet kér.

"Hallgat, hallgattassék.

Jézus neve dicsértessék.

Uj hir a faluban, nérdemes uraim.

Becsületreméltó kedves asszonyaim.

A muzsikuskoknak nagy bajuk érkezett,

mert a véletlen szerencse rájuk következett.

Mert a hegedűjük mind összetöredezett,

Melyet a minap jól összeenyvezett.

Most, akinek kedve vagyon erre,

Tekintsen hát bele teli erszényébe.

A vajda nótáját huzza majd örömében,

Hogyha huszast hánynak a hegedűjébe
De azt mondja, hogy mást is elvesz,
Ha huszast nem adnak,
Jobban örül, ha száz forintost mutatnak.
Holnap reggelig vigan táncolhatnak,
Ha pénzt a számára bőven adnak."

Először a vőlegény, majd az összes vendég nótáját elhúzzák. Ezután az első vőfély két egymásra fordított tányérral körbejár, s mindenki a két tányér közé rakja a zenészeknek szánt pénzt. A cigányok a gazdasszonyok nótáját is elhúzzák, így azok is adnak pénzt. Az összegyűjtött pénz a zenészeké.

Hogy a menyasszony ne sokáig üljön az asztalnál - mivel a vacsora megkezdése után nem szabad táncolnia - az első vőfély kikéri őt:

"Hallgat, hallgattassék,
Jézus neve dicsértessék.
Vőlegény - menyasszony megunták az ülést,
Kivánok nekik egy vagy két perdülést.
A menyasszonyt majd én is táncoltatom,
Hogy lába nem sánta, ezzel megmutatom.
Mégkérem a násznagy urakat,
Adják ki a vőlegényüket, menyasszonyukat,
S az összes koszoruslányukat."

Mindenki kimegy a szobából. Az első vőfély felkéri a násznagyokat, hogy hordják ki az asztalokat. A menyasszonyt átöltöztetik piros ruhába. A ruha alapszine piros, erre különböző színű mintákat himeztek. A fiatalasszony fejét menyecske kendővel elkötik. Ez a kendő mindig fekete selyemből készült. Abba a sarkába, amely hátul szabadon marad, piros, vagy fehér virágokat himeztek. Az így felöltöztetett menyasszonyt az első vőfély vezeti a lakodalmas nép közé. Szól a zene. Az első vőfély kiáll a menyasszonnal a terem közepére táncolni. Egy-két forduló után - mindig csárdást táncoltak - azt kiáltja: Eladó a menyasszony! Kié a menyasszony? Aki táncolni akar vele, azt mondja: Enyém a menyasszony s a vőfély kezében levő tányérba pénzt dob. Minden tánc után, megismétli a vőfély a kiáltást.

Mindenki csak egy, esetleg két fordulót járhat a menyasszonnyal, mert sok vendég esetén, sokáig tartana a menyasszonytánc és a menyasszony sem bírná a sok táncot. A nők a tánc után megcsókolják őt, a férfiak közül csak a legközelebbi hozzátartozói: apja, testvérei. Mikor már mindenki táncolt vele, utoljára férjére kerül a sor, jelezve, hogy vége a menyasszonytáncnak. Ezután egy konyharuhába mogyorót, diót, almát és aprósüteményt tesznek. A süteményt maga a menyasszony szaggatja ki gyűszűvel. A konyharuhát összekötik és ráteszik egy rudra. Ezt két gyerek viszi be a szobába, az első vőfély kíséretében. Amikor beérnek, az egyik násznagy azt kérdezi a vőfélytől - meg tudnád-e mondani, hogy közted és Jézus között mi a különbség? Erre a vőfély feleli: meg tudom mondani, Jézusnak csak egy számára volt, nekem pedig kettő van, -célozva a két fiura, akik a batyut hozták a rudon. - Az első vőfély felköszönti ezt a küldeményt.

"Menyasszony ajándékával szépen ideértünk,

Mialatt az uton kétszer megpihentünk.

Jól tele van rakva kaviccokkal, rétéssel,

Az első vőfély ossza itten széjjel."

Ezután a konyharuhában levő élelmet szétosztják a vendégek között. Elsősorban a gyerekek kapnak belőle, mert annyi nincsen, hogy mindenkinek jusson.

Ejfélkor megint esznek. Az éjszaka folyamán az egyik bátrabb, jókedélyű főzőasszony egy fehér lepedőt, vagy abroszt terít magára úgy, hogy a vendégek fel ne ismerjék. Bemegy abba a helyiségbe, ahol a vendégek tartózkodnak. Egyedül megy be, a vőfély sem kíséri. Egyik kezét beköti ruhával, mintha megégett volna. Ebben a kezében tartja a nagyobb, u.n. kásakeverő kanalat, a másik kezében pedig egy kisebb főzőkanalat tart. Nem beszél, nehogy a hangjáról felismerjék. Mindenki tudja, hogy pénzért jön s adnak is a nagyobbik kanálba. Van, aki tréfából el akarja lopni a pénzt, vagy a lepedőt huzogatja. Ezekre a merészekre ráüt a kis fakanállal.

A lakodalom utáni napon van a tyukverő. Hogy a maradék étel meg ne romoljon, meghívják reggelire a lakodalomra hivatalos vendégeket. Aki nem megy el, elmennek érte. A zenészek kocsin, vagy gyalog mennek velük, s közben játszanak. Ha el tudják fogni a szökevényt, aki nem akar a reggelire elmenni, megláncolják s nagy

ricsajjal kísérik a lakodalmas házhoz. Természetesen reggelire meghívott és meg is érkezett vendégek szintén résztvesznek ezen a rikoltozáson. Előfordul, hogy egyszerre több szökevényt is kísérnek. Hogy nagyobb legyen a hangzavar, visznek magukkal egy kakast, vagy tyukot és azt ütik, hogy kiabáljon.

Ha más faluba viszik a menyasszonyt, a vőlegény kocsiival jön menyasszonya falujába. Itt esküdnek meg. Az első koszoruszlány a vőlegénnyel, az első vőfély pedig a menyasszonnal megy az oltárig és ott cserélnek helyet.

Amikor elindulnak a menyasszonyos házból a férj falujába, tréfából sokszor megcsinálják, hogy valamelyik kocsi kerékszegét kiszedik. Utközben persze van nagy riadalom, ha kiesik a kerék. Utközben az első kocsin a két násznagy ül a feleségével. A második kocsi a vőlegényt, menyasszonyt és a két koszoruszlányt viszi. Az egyik násznagy asszony az ölében fog egy földiszitett tyukot. Ezt ütik utközben, hogy sikonyáljon. A többi kocsin az asszonyok egy-egy földiszitett zászlót tartanak a kezükben, ezt saját maguk készítik. Egy virágos nádra márványpapírból zászlót varrnak. Ezen kívül cérnára fűznek egy-három centiméteres szalmaszálakat és pattogatott kukoricát föl váltva. Ezt a zászló csucsaihoz erősítik. A zászló csucsához, a nád virágához színes, vékony papírból pántlikát is tesznek. Ilyen zászlókat kötnek a lovak nyakára is. A férfiak mindegyike üveget visz a kezében. Természetesen bor van benne. Előfordul sokszor, hogy utközben a nézők közül odahívják a férfiakat s megkinálják őket: "Komám uram, gyűjjön, igyék egyet." Az üveg nyakára fonott peracet tettek, s ezt az utközbeni falvakban a nézők közé dobálták. Ha több falun haladtak keresztül, több peracet vittek magukkal.

Amikor megérkeztek, a menyasszonynak széket állítottak a kocsihoz, hogy könnyebben szálljon le. Itt várta már az ipa, napa, stb.